

A merénylet angyala

Bulvár szappanoperett-ária

II.

Juhász Attila fordítása

Berhtold, gyönyörűen olvasta fel, mondták már, hogy kitűnő a dikciója? Nincs mit hozzátenni Safranskihoz. Nagy kár, hogy ez az ember ilyen későn született, amikor már minden elment a fenébe! Pedig milyen jó főnöke lehetett volna a titkosrendőrségnek. Tehát, Berhtold, ez az, amiért a megölés felelősségét inkább írom az osztrák–német romantikusok, költők, regényírók és zenészek számlájára, mint a szerb romantikusokéra, Apis és Gavrilo Principére, akik – az én számomra legalábbis – a legegyszerűbb, amatőr gyilkosok, vakbuzgó bűnözők, marionettbábok, akik csak elsütötték azt a pisztolyt, amelyet Bairaitban, Weimarban, Berlinben és Bécsben tölthettek meg. Apis és Princip, a kis halak végzik legelőbb a serpenyőben elv alapján, nagyon gyorsan megkapták a megérdemelt büntetésüket. Az utóbbi – az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlását nem kívárva – kimúlt theresienstadti börtönében, az előbbit pedig Szalonikiben egy koncepció persze követően kivégeztette Aleksandar Karadorđević, az úgynevezett szláv nemzetegyesítő lovagkirály, aki nem sokkal később maga is merénylet áldozatává vált Marseille-ben, a szarajevói merényletet teljesen lekopírozva. Igaz, a marseille-i merénylők sokkal ügyesebbek voltak, mint a Mlada Bosna szervezet tagjai. Nem loholtak Aleksandar után összevissza a városban. Nem voltak megismételt helyzetek. Szóba sem jöhetett ilyesmi, mert a marseille-i merénylőket – olyan-amilyen, de mégis csak monarchiabeli tiszt – oberstleutnant Kvaternik képezte ki és nem egy iszákos szerb őrnagy, mint amilyen Vojo Tankosić volt. Egy kicsit sem örültem az Aleksandar elleni merényletnek, habár – feltételezem – az én legyilkolásom híre örömmel töltötte ki a napját. Egy kicsit sem örültem! Még a legrosszabb monarchia is – mert ez a jugoszláv volt vitathatatlanul a legrosszabb – ezerszer jobb a legjobb köztársaságnál. Ami annyit jelent, hogy Apist, Tankosićot, Principet és az egész szerbséget mentesítem a fe-

lelősség alól, és amnesztiát adok nekik. A Szerb Királyság Kormánya – történelmi tény – nem volt közvetlenül benne a szarajevói merénylet szervezésében. De csak azért nem voltak benne, mert nem rendelkeztek elegendő mennyiségű fegyverrel és lőszerrel. A történések tényei semmit sem mondanak a történések lényegéről. Ellenkezőleg, még érthetlenebbé teszük. Ha a szerb kormány nem is volt benne közvetlenül – amennyiben úgy szemléljük – a merénylet szervezésében, mégis biztos, hogy a szerb király, a szerb kormány miniszterei és a szerb nép is epekedett a mielőbbi halálomért. A merényletem hírének az előbb említettek mindegyike, mint egy gyerek, úgy megörült és megkönnyebbült. Visszaélve az akkor még nem létező technikai lehetőségekkel – főleg a műholdas térfigyelés hiányával – úgy hitték, hogy szégyenteljes cselekedetük soha nem kerülhet a nemzetközi nyilvánosság elé, a merényletem örömeire nagyszabású ünnepséget szerveztek. Egy éjszaka alatt a szerb nemzeti öntudat alapjává vált a haláлом. Az ünnepi körtánc, a kóló Belgrádtól Obrenovacon keresztül, Ubon, Valjevón, Požegán át tartott a határ menti Bajina Baštaig (ahol megszervezték a merénylet megünneplésének központi rendezvényét), és ezt maga Péter király vezette. A halálhírem mintha szárnyakat adott volna annak az öreg, reumás és összeaszott embernek. Péter csujogatót és szökdelt, fogdosta a parasztlányok seggét, bankókat raggatott a szájtáti zenészek, a hegedűs és a harmonikás homlokára, döntötte magába a kupica borokat, a száját az ingujjába törölte, tömte a hasát és úgy általában – a felhevült alattvalóinak gyűrűjében – önfeledten szórakozott június huszonnyolcadika késő éjszakáig. Másnap folytatódott az ünneplés, és nem állt le a mai napig sem – 1998. szeptember huszonharmadikáig – és kétlem, hogy valaha is leáll majd. Nem lenne részemről tisztességes, ha nem ismerném be, hogy a gyűlölet kölcsönös volt. Amennyire Szerbia engem utált, én legalább annyira, ha még nem jobban, utáltam őt. A Ballhausplatzon és Hoffburgban szőtték a terveket Szerbia megsemmisítésére, megközelítőleg olyan szenvedéllyel, amilyennel a szerb vezérkar, a Fekete Kéztől vezetve, álmodozott a Monarchia feldarabolásáról. Amikor pedig ütött a leszámolás órája, a szerb gyűlölet által kivívott győzelem – igaz, pírusszi győzelemé – pillanatában, Ausztriától eltérően, volt vér a pucájukban, hogy leszámoljanak a saját zavarosban halászóikkal, íróikkal, költőikkel, művészeikkel és egyéb romantikus lelkeikkel. Őszintén, ilyen és ennyi tapasztalattal a hátam mögött, mint olyan, akit a szerelem vitt a halálba, a saját tapasztalatom alapján, már nem látok a gyűlöletben semmi rosszat. A gyűlölettől még senki sem kapott trippert vagy szifiliszt – jegyezze fel, kérem, és küldje el a feljegyzést az Egészségügyi Világszervezetnek. A gyűlölet ennek a széteső világnak a csirize, a nemzetek közti legbensőségebb

létező kapocs, írja fel, Berhtold, és küldje el átiratban az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének. Ismert tény, hogy teljes szívemből utáltam a magyarokat, és egy alkalommal, amikor a Monarchiához hű szlovákok egy küldöttségével találkoztam, azt mondtam, hogy azoknak az uraknak, mármint a magyaroknak, a teljes esztelenségét bizonyítja, hogy egyáltalán bejöttek Európába, ami viszont nem jelentette azt, hogy én nem utáltam volna a szlovákokat is őszintén, mint ahogy ez nem zárta ki, hogy a magyarok talán még jobban utáltak engem is, a szlovákokat is és a németeket is. Mint ahogyan mindenki mást is. Senki sem tud annyira gyűlölni, mint a magyarok; az összes többi szinte röhej, ha a magyarokéhoz viszonyítjuk. Az a baj, hogy a romantikus nacionalizmus, ahogyan mondani szokták, tömegesítette a gyűlöletet és közel hozta a néphez, aki pedig a legnemesebb dolgokat is a sárba tipor. Csak a nemzetek fölötti monarchia volt képes megállítani az egymás közti türelmetlenséget és valamennyire féken tartani, írja fel, Berhtold, majd húzza ki, mert nincs senki, akinek érdemes lenne ezt elküldeni. Az Osztrák–Magyar Monarchia volt – a gyengeségei és az ellentmondásai ellenére is – az utolsó védvonal az őserővel támadó népirodalom és Wagner ördögi zenéje elkerülhetetlen következményeként fellépő globális ostobaság ellen. Igen, mekkora tüzzel uszított a vérontásra az a romlott sekrestyés, miként lelkesedtek népirodalom zenéjéért egyaránt a gyilkosok és az áldozataik is. Kivéve minket, Habsburgokat. Mi nem lelkesedtünk! Mi bedugott fülekkel lebegtünk magasan az ő népirodalom punkszimfóniái és rockoperái felett. Hogyan értékelte ezt a nép? Aljas rágalmakkal illeltek. Például az ismert bécsi grafomániás, Stefan Zweig hogyan is írt rólunk, Habsburgokról: „Az elmúlt évszázadban az osztrák művészet elveszítette régi, hagyományos őrzőjét és védőjét: a császári udvar és az arisztokráciát.” Látja, Berhtold, ez a Zweig azt olvassa a császári udvar fejére, hogy miért nem lett belőle nyilvános ház, zenész, színész, költő, filozófus és manöken találkozóhely, habár – kezünket a szívünkre – Katharina Schrattot sem a császári udvarban költötték ki, de ő csak az a kivétel volt, aki erősíti a szabályt, a *Monarchia titkos törvényével* összhangban, amely szerint a művészeknek a császári udvarba szigorúan tilos a bejárás. „Amíg a XVIII. században” – írja az íráskényszerben szenvedő Zweig – „Mária Terézia lányait Gluck oktatta zenére, III. József maga is komponált, a későbbi császárok, II. Ferenc és Ferdinánd már semmilyen érdeklődést sem mutattak a művészetek iránt, a mi császáruk, Ferenc József pedig nyolcvan év alatt nemhogy nem olvasott, de a kezébe sem vett semmilyen könyvet a katonai kézikönyveken kívül, és határozott ellenszenvvel viszonyult a művészetek iránt.” Látja, Berhtold, ezt a nagyfokú plebejusi arcátlanságot? Már nem volt elég nekik, hogy zavartalanul (és büntetlenül) hentereg-

hetnek a romantikus művészet sertésdagonyájában, hanem kigondolták – és sikerült is nekik ez az agyalágyulásuk – hogy szájalmas és siralmas ízlésüket rátukmálják az udvarra és az arisztokráciára. Amennyiben a császár valamilyen érthetetlen okból kifolyólag Stefan Zweig elvárásainak megfelelően cselekedett volna, a Monarchia már ezernyolcszázhetven környékén összeomlik, és Bécs lett volna Nagy-Szerbia fővárosa. Mégis úgy gondolom, hogy Ferenc József ő császári felsége túlon túl engedékeny volt ezzel a művészgyülevésszel. Minden elismerésem, hogy sohasem tette be a lábát a bécsi Opera épületébe, de még messzebbre is mehetett volna, miért nem tiltatta be törvénnyel a francia forradalom után írt és komponált zeneművek nyilvános előadását, nyomtatását, újrakiadását és terjesztését. Ha a nemzetközi közvélemény nyomására botránys lett volna betiltani Wagner operáit és szimfóniáit, akkor giccsadót kellett volna rá kiróni, és az ebből származó bevételt pedig a kiszolgált katonáknak adni, ők tudták volna ezt értékelni. Ha a zene, a katonai indulókat kivéve, egyáltalán szükséges – amiben joggal kételkedem –, akkor Johann Sebastian Bach műveinél kellene megállnunk, aki az utolsó német, istenfélő, hívó zeneszerző. A keresztény monarchia nem maradhat meg a valkűrök hangrohamai, a Nibelung, a Siegfried, a Trisztán és Izolda és a többi bairait-i kiskocsmái, sokistenű vagabundus ellen. A polkát, a csárdást, a mazurkát, hogy a sokféle nótákat és csujogatókat ne is említsem, újabban pedig a sevdalinkát, amelynek a sikolyaitól, rikkantásaitól és füttyeitől Bécsben már aludni sem lehetett. Túl sok volt Ausztriában a muzsika és a tánc ahhoz, hogy annak jó vége legyen. Mindenki megfélekedezett arról, hogy Jerikó falait sem az ágyúk, hanem a kürtök döntötték le. Tudja-e ön azt, Berhtold, hogy a mérenyletem napján a bécsi kávéházakban a zene csak éjfél tájt hallgatott el, habár a halálom híre nem egészen egy órával Princip lövéseinek eldördülése után Bécsbe ért? Stefan Zweig erről is írt. Ennek a grafomániásnak erről is megvolt a véleménye. Hallgassa csak: „Éppen átadtam magam az olvasás élvezetének, amikor egy ütem közepén megszakadt a zene. Nem tudom pontosan, melyik darabot játszották a filagórián, csak azt éreztem, hogy hiányzik a zene.” Zweig zavaros jegyzeteiből is kiviláglik az a szegyeteljes dolog, ha valakinek nem jut eszébe – még ha nagy késéssel is –, hogy ezt az egész Ausztriára kiterjedő táncikalást, óbégatást és muzsikálást leállítsa, akkor a halálom Bécsben észrevétlen marad. Sajnos, így volt. Senkit nem rázott meg a halálom Ausztriában, sőt voltak, akik még fellélegeztek, mint ahogyan Ferenc József nagybátyám is, aki éppen csak nyilvánosan nem adott hálát a Gondviselésnek, amiért Szarajevóba vitt, de nem mondott köszönetet Zsófiának, a titkosrendőrségnek és Potiorek tábornagynak, akik közvetlenül jobban hatottak a szarajevói utazásra,

mint a Gondviselés. Gondolja csak el, mit mondott Ferenc József császár, amikor tudtára adták a halálhíremet. „A Mindenható nem szereti a kihívásokat. A mindenek feletti erő visszaállította azt a rendet, amelyet én nem tudtam megtartani.” Mit várhattam volna el akkor Péter szerb királytól – miért is haragszom én őrá –, ha az édes nagybátyámat sem rendítette meg a hír? Ez még egy szerb írónak is a szemébe ötlött, Miloš Crnjanskinak, aki akkor Bécsben tanult – lopta a napot. „A mai szemlélettel ellentétben” – írta Crnjanski – „a hír (a halálomról, F. F. megjegyzése) sem köreinkben (a szerbek körében, F. F. megj.), sem a bécsiek közt nem váltott ki semmilyen hatást, sőt késő estéig szólt a zene. Akkor jutott csak eszébe valakinek, hogy elhallgattassa. Ezzel befejeződött a keringők korszaka.” És tényleg befejeződött. Ha már Crnjanskinál tartunk, Berhtold, ez a nem hétköznapi szerb megérdemel egy rövid jegyzetet, később írja meg és tegye a lábjegyzetbe, mi pedig folytatjuk.^{###} Várjon csak egy pillanatot! A Crnjanskiról írt lábjegyzet alá tegyen még egyet Jovan Damjanić tábornokról^{§§§}, erről az ugyancsak kiváló szerbről, feddhetetlen katonatisztról, aki sajnos a felségáruló Kossuth Lajos táborában kötött ki. Hol is álltunk meg? Igen, az általános közönnél és a helyenkénti el nem álcázott örömnél, amellyel az Osztrák–Magyar Monarchia fogadta a halálom híré! Emiatt háborodok fel mindig, amikor azt hallom, hogy a szarajevói merénylet volt az első világháború kiváltó oka. Ez, kérem szépen, egy ordináre hülyeség: a merénylet volt az első következmény. Achtung, Berhtold! Ez

^{###} Miloš Crnjanski kiváló író volt. Szerencsétlenségére nem németül írt, pedig a nyelvet sok osztrák és német írónál jobban beszélte és használta írásban. Ha a színte kimondhatatlan családnevét megváltoztatta volna, mondjuk Swartzeneggerre, és úgy alkotott volna, mint osztrák író, biztosan világhírnévre tesz szert, és jelölték volna még irodalmi Nobel-díjra is. De Crnjanski – a nemzeti romantikától megmetelyezve – szerb író akart lenni. Ezt vette a fejébe. A szerbiai szerbek utálták az Osztrák–Magyar Monarchia szerbjeit, és irtóztak tőlük. Szerbiában ha egy ember tökéletesen tud egy idegen nyelvet – főleg ha Crnjanskihoz hasonlóan még többet is egyszerre –, még manapság is árulónak és kémnek tartják. A szerbek sohasem bocsátották meg Crnjanskinak, hogy a Monarchia tisztje volt, ami miatt élete végéig üldözték, és ezt, az alkotói fikció által kigondolt, maga keltette üldözési mániaként könyvelték el. Crnjanski helyett az irodalmi Nobel-díjat, az európai szabadkőműves-páholyok intervenciójára, Ivo Andrić kapta meg, aki annak idején a Mlada Bosna mozgalom tagjaként csak azért nem lőtt rám, mert nem volt vér a pucájában.

^{§§§} Jovan Damjanić, azaz Damjanich János (1804–1849), az Osztrák–Magyar Monarchia tisztje. Egy olyan szerb, aki már a Balhausplatz nagyokosai előtt belátta a szerbség destruktív képességét, ezért megfogadta, hogy megsemmisít minden szerbet, amikor ezt megtette, akkor pedig önmagát lövi föbe, hogy ezzel a cselekedettel eltüntesse az utolsó szerbet is. Magyarországon, joggal, nemzeti hősként ünneplik.

a francos, francia, pszeudo-Ferdinánd ismét keresztülgázol rajtam, és időközben ideveti, hogy a háborúk csak a járványokat helyettesítik, amelyeket a higiénia és az orvostudomány fejlődésével visszaszorítottunk. Úgy tesz, mintha egy zaklató, sarlatán orvos bármit is tudhatna! Kérem szépen, írjon egy rövid jegyzéket a Szerb Köztársaság Külügyminisztériuma felé, és jelezze a nevemben Szerbiának – ha még létezik ez az országnak látszó valami –, nem kell a továbbiakban, hogy lelkiismeret-furdalása legyen a szarajevói merénylet miatt. A következő mondatomat is írja föl, de semmi szín alatt ne küldje el a szerbeknek, mert biztosan visszaélnének vele! Gyanítom, hogy a merénylet háttérében sötét erők álltak (háttérhatalmi központok?) Bécsből, a közvetlen végrehajtók, Apis, Tankosić és Princip csak a hiúságukat legyezgették azzal, hogy az ő ötletük volt. Igen, igen, mindig mi, osztrákok, az államérdektől vezérelve adtunk destruktív ötleteket a szerbeknek, amelyeket aztán évtizedeken keresztül volt alkalmunk keservesen megbánni. A sok hülye ötlet közt vitathatatlanul a legdestruktívabb és a leghülyébb ötlet volt a Nagy-Szerbiáé, amely valamelyik külügyminisztériumi magas beosztású tisztségviselő (akinek a nevét a történelem bölcsen elfeledte) segglyukában fogant, aki középszerű hivatalnokként – de jó kapcsolatokkal – került hivatalba, jól benyalva magát, császári és királyi aranyereket ostromolva a nyelvével, sikerült meggyőznie felelős beosztású személyeket, hogy Ausztria agresszív politikáját Szerbia irányába leginkább úgy lehetne igazolni, ha elhíreszteljük, hogy Szerbia hódító háborúra készül a Monarchia ellen. A nemzetközi közvéleménytől eltérően Szerbia a bécsi ötleteket mindig halálkomolyan vette. Általában véve a szerbek sohasem voltak képesek észrevenni a különbséget a fikció és a valóság között, ebben van az erejük, de a gyengeségük is, jegyezze, Berhtold, és adja hozzá, hogy a Nagy-Szerbia projektumát maga Katharina Schrott hagyta jóvá és láttamozta, személyesen és – kétely nem férhet hozzá – jóváhagyta és láttamozta volna maga a császár is, ha épp akkor nem lett volna Katharina seggébe bújva, ahonnan csak a jó ízlés tartotta vissza, hogy előmásszon. Szükséges emlékeztetnem a tragikus következményekre? Elindult az álhír elterjesztése és – a nem konvencionális hadviselés előfutáraként – a Nagy-Szerbia hamarosan nemzetközi mumussá vált, majd rémálommá és végül valósággá, hogy a közelmúltban ismét lázálommá váljon. Az Osztrák–Magyar Monarchia a saját cselszövéseinek az áldozataként ment tönkre, jegyezze fel, Berhtold, majd utána törölje ki mindazt, amit leírt, mert nincs rendjén, hogy intrikáljak a Monarchia ellen, amelynek mégiscsak én voltam a trónörököse. De törölheti, ahogy akarja, ez akkor is kitorölhetetlen tény marad. Az 1914-es esztendőben a felsőbb körökben és az udvarnál is nyakig merültek a legundorítóbb giccsbe, és olyan miliót

hoztak létre, amely kiapadhatatlan forrását képezi a folytatásos, hollywoodi melodrámáknak. Vegyük csak példának az elődöm esetét, Rudolf trónörökös és kiskorú szeretője, Vetsera Máriának bekövetkezett halálát a mayerlingi vadászlakban, ami annyira szánalmas, hogy nem lehet tudni, erőszakos haláluk a hollywoodi szappanoperák visszaható hatásának eredménye, vagy Rudolf és Mária sorsa következményeként jöttek létre. Ezt sohasem fogjuk megtudni, mert a rossz élettörténet és a rossz művészet elválaszthatatlan egymástól, kibogozhatatlanul összegubancolt. Meglehet, nem illik rosszat mondanom Rudolfról, de ha a lelki nyugalmam érdekében meg kell vizsgálnom a halálom körüli gyanús körülményeket és a Monarchia bukásának okait, akkor nincs más választásom. Berhtold, Rudolf egy végtelenül labilis személyiség volt. A *Monarchia titkos történetében* úgy marad meg, mint az első Habsburg, aki egy kurtizán unszolására ráállt a fellációra, és feltételezem, hogy elsőként gyakorolta a kunilinguszt is. Viszont Rudolf életrajzában egyéb, meglehet még sötétebb oldaláról mélyen hallgat a *Monarchia titkos története*. Biztosan jó oka van rá. A helyében én is hallgatnék. Csak gondoljuk bele magunkat a *Monarchia titkos történeté*-nek helyzetébe, mindjárt világossá válik, miért is hallgat el bizonyos dolgokat. Például, hogyan adhatnánk az osztrák nyilvánosság elé azt a tényt, hogy Rudolf közeli barátságban állt Aleksandar Obrenović idegbeteg szerb királlyal, közeli jó barátságban, aki a csoportos szex balkáni úttörőjének számított, és vele bele is vetette magát az undorító keleti orgiák forgatagába, amelyeket az úgynevezett Simić udvarban rendeztek. Ezeken a bacchanáliákon – hogy mindez betetőzzék – részt vettek a feleségeik is, Stefánia és Draga az udvarhölgyekkel együtt, amihez a gyertyát – ahogyan azt errefelé mondják – az Osztrák–Magyar Monarchia képviselője tartotta, Konstantin Dumba. Habár nem tudom elfogadni a barbár módszereiket, mégiscsak megértem Aleksandar Obrenović merényletét, az Apis vezette fekete kezeseket, akik hamarosan világhírnevet szereznek a személyem elleni merénylettel és háttérének megteremtésével. Amellett, hogyan lehetne az utódoknak örökölni azt a tényt, hogy Rudolf, az Osztrák–Magyar Monarchia trónörököse – esküdt ellensége a *ius primae noctis*nak – lelkében egy megátalkodott szocialista volt, aki Julius Felix álneven epébe mártott írásokat közölt a saját apja, őfelsége Ferenc József császár ellen. Mindenki tudta, hogy ki rejtőzik a Julius Felix név mögött, Rudolf szenzációs cikkei a bécsi bulvársajtóban a hazai és a nemzetközi közvélemény morbid figyelmét is felkeltették. Hogyisne, amikor ezekben a szégyenteljes tárcákban úgy írt Ferenc Józsefről, mint „arról a túlszárnyalhatatlan stratéjáról, aki a bécsi szelet hírnevét világszerte elterjesztette”.

tése és a dicsőség hajszolásában nem átalta még a pornográfiát is bevonni. Megjelentette – folytatásokban – a császár és Katharina Schratt szerelmi csacsogásainak gyorsírói jegyzeteit. Gondolja, hogy emiatt nyugtalanodott a császár? Nem. Egy csöppet sem. Épp ellenkezőleg, a császár nagy figyelemmel és élvezettel olvasta Rudolf pamfletjeit, és lelkesült a fia szókimondásán és – ahogyan ő fogalmazott – kifinomult stílusán. A Monarchia és a vezetője is végképp elveszített minden mércét, sajnós. Bocsássa meg nekem a jóisten, de mindegy, ki ölte meg Rudolfot, az jót tett, mert ha tovább él, a Monarchia biztosan tönkremegy – ami elkerülhetetlenül bekövetkezett így is, de – egy még gyalázatosabb és sajnálatosabb formában, Rudolf személyesen kiáltotta volna ki a köztársaságot és vált volna az első elnökévé. Nekünk, Habsburgoknak nem lealacsonyító, ha néha a merénylők elé kell állnunk – ez valamelyest kötelességünk is –, továbbá azt sem szégyelljük, ha a magunk módján a saját bukásunkon kell dolgoznunk, de egy Habsburgnak elfogadhatatlan, hogy köztársasági elnökké váljon. A *Titkos történelem* arról is hallgat, hogy Rudolf kábítószer-élvező volt, és naponta lórúgásnyi adag morfiummal élt, és a morfiummámorban arról a korról ábrándozott, amikor a szerfüggők számára a távoli jövő kábítószerai is elérhetővé válnak – mint az extasy, az amfetaminok és a crack, amiben viszont támogatom a *Titkos történelmet*: az osztrák fiatalságnak, amely így is hajlamos az opiátokra és feslettségre, nem szabad rossz példát mutatni.

Szerintem nagy szerencse, hogy Rudolf nem szerezte meg a trónt. A Habsburg-házat követő Ausztria minden tekintetben egy szerencsétlen köztársaság, egy merő gúnyállam, de legalább nem vált Európa Nepáljává, ahol mint a szent kőhöz özönlenének a kalandorok, hogy a bécsi kávéházakban, nyilvánosan, éjt nappallá téve, meglehet még állami támogatással szívják a hasist és az ópiumot. Mert ezzé vált volna az egész, amennyiben Rudolf megvalósítja szándékát. Nem riadt volna vissza még az azonos neműek házasságának legalizálásától sem. Jegyezd meg, amit mondom. Ez bármire képes lett volna.

Mennyire eltér ettől a zabolátlan trónörököstől a névrokona, II. Rudolf (1552–†1612), a szent Német-római Birodalom császára, a törökök és a melankólia ellen vívott harc hőse, a műgyűjtő és több kiváló étel kiötlője, többek közt a bécsi szeleté, amely később Rudolf trónörökösnek a Habsburg-ellenes gúnyolódása alanyául szolgált. Tudják, kérem, ha nem lett volna II. Rudolf az ő tudomány iránti fogékonyságával, sohasem tudta volna meg a világ, hogy kerek a föld. II. Rudolf hradzsini udvarában éltek – mondhatom, mint a paraziták – a heliocentrikus, monarchiaellenes politika vezető személyiségei, asztronómusok és (szükség szerint) asztrológusok, Tycho Brahe és Johannes Kepler, akiknek nem volt szükségük tíz

évre, Rudolf császár védnöksége (és költsége) mellett, hogy a Földet a világmindenség közepéből a külső szélére helyezték. Miért volt erre Rudolfnak szüksége, amikor személyesen a nagy Nostradamus készítette el, részletes időrenddel, a Habsburg-ház pusztulásának horoszkópját? Ezt magyarázza meg a lábjegyzetben, mi pedig megyünk tovább.^{****} Ez is egyike volt azon végzetes hibáinak, amelyeket – biztos vagyok benne, hogy akaratán kívül – követett el a nagy elődöm, II. Rudolf. A naivitás és a jó szándék vezérelte, hitt abban, hogy az emberiség fejlődését szolgálja majd az udvari csillagjósok felfedezése, miközben az vitte a szakadékba. A Monarchia és a világ is már jóval 1918 előtt tönkremehetett volna, csak – köszönhetően a tömegtájékoztató hiányának – a hír a Föld gömbölyűségéről és a kozmoszban betöltött periferikus helyzetéről lassan terjedt. Gyorsabban is terjedhetett volna, ha a geocentralisták Luther Márton és John Dee, nem ellenkeztek volna olyan határozottan. Nagyon kár, hogy a nagy német Luther jogos tiltakozását a protestantizmus létrehozásáig vitte. Keresse meg, Berhtold, az archívumomban Luthernek azt a prédikációját, amikor kigyót-békát mond a heliocentrikus szemléletű csillaglesőkre.

Megtaláltam, császári és királyi felség. Itt van! „Halljuk – mondja Luther –, miről beszélnek ezek az új csillagvizsgálók, azt akarják nekünk bebizonyítani, hogy a Föld mozog és forog, az ég, a Nap, a Hold, mintha az, aki kocsival utazik vagy hajón, csak egy helyben ülne, mozdulatlan és a föld és a fák mennének és haladnának alatta. Így állnak a dolgok manapság: ha az ember be akarja mutatni, hogy milyen okos, akkor ki kell találnia valami nagyszerűt és egy módszert, amelyik azt a legjobban bizonyítja. A csillagászat tudományát ezek a bolond elmék teljesen fejtetőre akarják állítani. Azonban, ahogyan a Szentírásban áll, a názáreti Jézus is a Napot kérte, hogy maradjon mozdulatlan, és nem a Földet.”

Luther jól pofán vágta őket, Berhtold. Jól betömte a szájukat a következő kétszáz évre – egészen a francia szabadkőműves-forradalomig – a heliocentrikus elmélet csillagászaiknak eszükbe sem jutott a Föld forgásáról beszélni, legalábbis nem büntetlenül és nem nyilvános helyen. Úgy tűnik, Berhtold, nem egészen világos az ön számára, miért is vizsgálom a heliocentrizmustól. Feltételezem, ön tényként kezeli – a közvélemény miatt én is hivatalosan azt vallom –, hogy a Föld forog a Nap körül, és megkérdőjelezhetetlenül nem fordítva. De ha mellőzzük a mozgás relativitásának bizonyítékait – amely kapcsán kételyt támaszt a vasútállomáson álló

^{****} Nagyon sajnálom, hogy öfelsege parancsát nem tudom végrehajtani, de a horoszkópról, amelyet Nostradamus Rudolf császárnak készített, nem sikerült semmi egyebet megtudnom, csak az a szóbeszéd járja, hogy miután azt Rudolf császár elolvasta, mély melankóliába esett.

két vonat tanulságos parabolája –, a tételek vitathatatlansága még nem jelenti azt, hogy azok igazak, és még kevésbé, hogy a történelem és az élet számára ezek hasznosak. Számomra teljesen mindegy, hogy mi forog mi körül és egyáltalán mozog-e, de én katolikus vagyok, nemes és tiszt, tehát olyan személy, akit arra képeztek és neveltek, hogy a legsötétebb dolgokat is el tudjam viselni, még a Föld mozgásával kapcsolatos elgondolásokat is, ellentétben a néppel, amely erre nem képes. Amikor hozzájuk eljut a Föld forgásának a híre, először szédülni kezdenek, majd páni félelem lesz rajtuk úrrá, hogy végül pokoli erőszakhullámba torkolljonak. Hát még ha meghallják, hogy a Föld nem a világmindenség közepe, hanem valamilyen eldugott csillagképben van, a világűr periferiáján – akkor a tompa eszkükkal azt gondolják – Isten tekintetétől végtelen távolságra vannak...

Akkor nincs messze az idő, mikortól azt hiszik, hogy nekik is mindezt lehet.

Jegyezze meg, Berhtold! A rossz asztronómia és a rossz politika az egyik legrobbanékonyabb vegyületet adja, lehetetlen a politikai stabilitás egy olyan világban, ahol minden forog a saját tengelye körül, miközben köröz a minden egyéb körül is. Hogyan tartsák meg az emberek a helyüket, ha már a hely sem tartja meg azt a sárgolyót, amelyiken csúznak-másznak, a lázadás elgondolása abból a szédületből születik, amelyet a bolygó elgondolt forgása az elképzelt tengelye körül tesz. Írja, Berhtold, és még tegye hozzá: abban a világban, ahol már a csillagászatban sem a Názáreti Jézus a legfőbb tekintély, nem kell csodálkozni, ha ennek következtében, mindenben Lenin kapja a legnagyobb tiszteletet.

Úgy tűnik, a monarchiaellenes összeesküvés száalai a távoli múltba nyúlnak vissza! Még mindig találok a Hradzsín sötét sarkaiban elvarratlan szálkötegeket. Vajon miért hallgatott II. Rudolf udvari lelkésze? Mit csináltak és hol voltak a püspökök és az érsekek? Le voltak fizetve? Miért nem magyarázták meg a császárnak, hogy a Föld azért a világ közepe, mert ott (és belőle) teremtette az Úr Ádámot, és nem forog a Nap körül, ami egyébként is leellenőrizetlen – és végső soron – megfoghatatlan tény! Sohasem lehet, Berhtold, biztosra tudni, hogy úgy mondjam, mi mi körül forog és mi mihez képest halad, ezt minden tisztességes asztrofizikus megmondja és ez mindenki számára világos, aki ült már egy vasútállomáson veszteglő vonatban – figyelve a párhuzamosan elhaladó szerelvényt – és olyan érzése támadt, hogy az ő szerelvénye indult el. Természetesen II. Rudolf sem volt makulátlan ember, de az ő hibái a magas szellemiségéből fakadtak és nem az alantas ösztöneiből. Igaz, hogy II. Rudolf hibázott, de legalább nem csinált botrányokat. A *Monarchia titkos története* jegyzi (a 852. oldalon), hogy II. Rudolfnak is – mint minden Habsburgnak – volt szeretője,

és ezt a szeretőt – mint ahogyan egyébként a Habsburg-szeretők többségét – Katharinának hívták, de a *Titkos történelem* elhallgatja – meglehet, magától értetődőnek véelve –, hogy II. Rudolfnak csak a Habsburg populista hajlama miatt volt szeretője, hogy ki ne lógjon a korszellem diktálta szokások sorából, emberfeletti szemérmessége nehogy megbotráncoltassa az embereket és a kéjenc hajlamú Habsburgokat. Egyébként Rudolf szeretője nem egy operettszínész nő volt, hanem egy művelt, tapintatos hölgy, Jacopo Strada, egy lényegében értelmetlen tudomány – a művészettörténet – alapítójának a lánya, aki Rudolf Kunstkammerjának volt a custosa. Katharina Strada nemhogy nem ártotta magát bele a politikába, de teljes elzártágban élt, távol az élet nyüzsgésétől, megelégedett – ahogyan megtudhatjuk elégetett naplójából – az évente kétszeri, esetleg háromszori nemi közösüléssel, ami röhej, ha összevetjük a napi négy-, ötszöri kapcsolattal – amennyi bevett szokása volt a trónörökös Rudolfnak. A történészek, ezek a szégyentelen galád alakok, hamis bizonyítékokkal próbálják meg II. Rudolfot aláásni, hogy „különleges szexuális vágyairól volt ismert” és azt emlegetik, hogy „nagyra értékelték a szüzek azt az alkalmat, ha Rudolf fosztotta meg őket ettől a titulusuktól”. Az ilyen pofátlanságokra oda sem kell figyelni. Csak a kötelességét teljesítette, mert a *ius primae noctis* végezte lelkiismeretesen. Azért is ment neki olyan jól. A kastélyából Rudolf ki nem tette a lábát soha, lóra sem ült – csak egy festmény erejéig –, soha ki sem húzta a kardját a hüvelyéből (csak az említett festményen), és mégis sikerült megvédenie Európát és a Német-római Császárságot az ottomán veszedelemtől. Előtte még senkinek sem sikerült, sem utána, hogy egy helyre összegyűjtse a világ szellemi és művészeti alkotóinak legjelesebbjeit. Habár – be kell ismernünk azt is – senki nem gyűjtött egybe ennyi lopót, csalót és züllött alakot. A művészek, az alkimisták és a csillagjósok, akik a Hradzsinban terpeszkedtek, az esetek többségében nem lopták a napot – mint a későbbiekben Novalis, Wagner és a hozzájuk hasonlók –, és nem törekedtek arra, miként legyen a közönséges magasabb értelmű, a megszokott titokzatos, a végesnek meg hogyan adják a végtelen látogatását. Nem foglalkoztak a romantikával. A dolgokat úgy figyelték meg, amilyenek azok valójában. Keményen dolgoztak és kimagasló eredményeket értek el. Habár, kezünket a szívünkre, nagy szart is csináltak. Ez volt a nemzetfelettség és a vallási türelem aranykora. A katolikusok – amennyire csak lehetséges ezen a világon – egyetértésben éltek a protestánsokkal, zsidókkal, de még a buddhistákkal is. Löw rabbi például, a kabbalista és a Gólem alkotója, Rudolf személyes barátja volt. Ezek után csak próbálja nekem valaki az orrom alá dörgölni, hogy mi Habsburgok antiszemiták vagyunk. Egy kis, gyerekes ábrándozást engedek meg most ma-

gamnak. Milyen jó lett volna, Berhtold, ha II. Rudolf korában születek és élek. Ha valamilyen okból kifolyólag a Gondviselés úgy akarta volna (ami nem annyira lehetetlen, mint amennyire annak tűnik), hogy a XVI. században szülessek, és alkalmam lett volna, hogy tudásommal és tapasztalatommal tanácsadóként szolgáljam II. Rudolfot, másként nézne ki Európa történelme, erre mérget vehet. A Hradzsinban egyben volt a katolikus búza a katolicizmusellenes konkollyal. Csak vess egy pillantást a szélhámosok és kalandorok névjegyzékére, akik Rudolf udvarát ellepték, rögtön kiderül, hogy nekünk, Habsburgoknak, valójában soha nem voltak egyértelmű ismérveink. Ez a mi átkunk és megszállottságunk, hogy összezedünk és támogatunk mindenféle gyanús, köpönyegforgató és mindenre alkalmatlan alakokat. Hogy ezt bebizonyítsam, egy pillanatra a XVI. század végéről a XX. század elejére kell ugranom, újra belelapozva a *Mérenyilet* anyagába. Kérem önt, Berhtold, az Osztrák–Magyar Monarchia egész területén senki másnak nem volt hajtási engedélye azon az ügyefogyott cseh Leopold Lojkán kívül – még egy szláv a halálos szarajevói játékban –, aki minden ok nélkül kanyarodott rossz utcába és vitt szinte Gavriło Princip orra elé? Nem gyanúsítom Lojkát, hogy részese lett volna az összeesküvésnek. Úgy hajtott, ahogyan mondták neki. Viszont az én halálom legnagyobb haszonélvezőjének, az utolsó osztrák császárnak, Károlynak miért kellett tetemes summával, 400 000 koronával megjutalmaznia Lojkának ezt a végzetes hibáját? Nem vádolom Potiorekot sem, pedig Lojkának ő parancsolta meg, hogy a kilövésemre legalkalmasabb helyen álljon meg, ahelyett, hogy gázt adatott volna. Igaz, kissé gyanús, hogy Potiorek rögtön a szarajevói lövöldözés után, drága pénzért, megvette azt az automobilt, amelyikben olyan látványosan veszítettem el az életemet, de Potiorek is csak parancsot hajtott végre, meglehet a legfelsőbb helyről érkezőt. Számomra az alezredes Harrach gróf sem gyanús, akinek az átkozott Gräf&Stift márkájú automobilján utaztam azon a végzetes napon. Annak a halálautónak a története tele van ártatlan emberek holttestével; ennek a Harrach ócskavasának én voltam az első, de nem az egyetlen és utolsó áldozata. Ez a Gräf&Stift volt a tömegpusztító fegyverek előfutára. Amennyiben hihetünk a bulvársajtó írásainak, utánam még ez az elátkozott autó, ilyen vagy olyan formában, még tizenöt ember életét oltotta ki. Szép szám. Még tízezer ilyen autó – ami sokkal olcsóbb, mint egy tank – és már meg is van a győztes háború. Tehát nem gyanúsítgatok senkit sem külön-külön, mert közösségileg mindenki gyanús, egy csoportban viszont nem lehet megállapítani az egyén személyes felelősségét. Ennyi elég is ebből! Térjünk vissza a Hradzsinba. Az elődöm, II. Rudolf nagyon tarka társaságot gyűjtött maga köré. Felhívtam volna a figyelmét, amennyiben lett

volna rá alkalmam, hogy tanácsaimmal ellássam, a horizontjai tágasságára és a tolerancia gyakori eltúlzására. Olyan messzire ment, hogy vendégül látta és gazdagon megjutalmazta a főeretnek Giordano Brunót, akit később (igaz, megkésve, de többszörösen rászolgálva) a szent inkvizíció máglyán megégetett. Ezek a mai csepűrágók, a Novalis és Novalis-félék szellemi korcsai úgy írják le Giordano Bruno megégetését, mint barbár cselekedetet, de állítom önnek, Berhtold, hogy annak a máglyának a fénye a dekadencia sötétségének előretörését legalább kétszáz évvel késleltette. Ennek a világnak a romlottságát semmi nem tisztítja olyan jól, mint az a tűz, amelyen az eretnekeket égetik. Még szerencse, hogy elég sok ilyen máglya égett. Idővel, sajnos – feltételezem a nemzetközi közvélemény nyomására – egyre kevesebb. Nemcsak az eretnekegetéssel hagyunk fel, de még a boszorkányokat is mentesítettük a felelősségre vonástól.

Sokáig úgy tartották, hogy mi németek álltunk ellen legtovább a sátán szolgálóinak tolerálásában, mivel az utolsó boszorkányégetést németföldön 1782-ben csináltuk, de a szerbek ezt a dolgot is jól megkavarták, amikor a közvélemény elé tárták azokat a megkérdőjelezhetetlen bizonyítékokat, amelyek szerint az utolsó európai boszorkányt Svilajnacon égették meg 1984-ben.

Mit is mondhattam volna én II. Rudolfnak – ha alkalmam lett volna rá –, mit csináljon? Először is, hagyja a kabbalizmust, és Löw rabbit tegye a helyére – a prágai gettóba. Nem kell a filoszemitizmust eltúlozni. Nem volt katolikushoz méltó egyébként az sem, hogy lelketlen agyaglények megcsinálását segítse, amelyet a zsidó hagyomány gölemnek nevez. Azok a katolikus uralkodók, akik ilyen dologba kezdenek, ne csodálkozzanak, ha az utódaikat agyaggalambként kezelik majd. A továbbiakban javasolnám még, hogy az alkímista bandán végezzen alapos konkolytalanítást, alaposan szítálja át őket, mert van, aki közülük tényleg sok aranyhoz jutott, de nem a varázslataik és a lombikjaik útján, hanem Rudolf kincstárából. Az alkímia egy csodálatos tudomány, de sok a vele foglalkozó csaló. Mi ez, Berhtold? Milyen jogon megy át rajtam ismét ez a közönséges Ferdinánd? Honnan neki a bátorsága, hogy Ferdinánd legyen ő is? Azt mondja, hogy ilyenek a szabályok. Ha úgy van, akkor rendben, a szabály az szabály, de szeretném jelezni, hogy már *itt* sincsenek meg a helyes ismérvek. Hál' istennek, elment, eltűnt ez a Ferdinánd, csak az orrfacsaró fokhagymaszagot hagyta itt. Ellenőrizze csak, Berhtold! Ha kéznél van, használja a légfrissítőt. Kérem, hogy az elkövetkezőkben gondoskodjon arról, hogy ez a hívatlan Ferdinánd ne tudjon a gondolataimba mászni. Azt mondja, hogy ez lehetetlen. Ilyenek a körülmények. Arról akar meggyőzni, hogy ön is bennem van és én is önben, és mindketten egy időben minden Ferdinánd-

ban és minden Ferdinánd mibennünk, mint azok az orosz babuska-babák. Mi ennek az értelme? Emlékszem, hogy anyám, amikor még kisfiú voltam, alvás előtt olvasta Órigenész *Az alapelvekről* című művét. Megjegyeztem, hogy a nagy hittanító azt mondta – emlékezetből idézem –, a bor valójában a hordóban van, de a hordó nincs a borban, miközben valójában a bor sem a hordó része, mert ha úgy lenne, nem tudnánk meginni, viszont – mondta Órigenész – a szellem világában a kehely és a tartalma egységes. Hol is álltam meg? Emlékeztessen! II. Rudolfnál. Berhtold, szinte felbecsülhetetlenek az Európa művészetéért tett érdemei. Rudolf Kunstkammerja egy bevehetetlen vár volt, ahová csak a kiválasztottaknak volt bejárása. Azoknak is ritkán, csakis nagy ünnepek alkalmával. A könyvtára és műgyűjteménye köré emelt biztonsági korlát arra szolgált, hogy II. Rudolfot távol tartsa a néptől, a népet pedig a művészetektől. Ez biztosította, hogy a művészetnek és a népnek is jó legyen. Nem lehet a művészet mindenkié, Berhtold, a kultúra egy ezerélű kard. Nem tudom, felfigyelt-e arra, hogy a francia forradalom akkor tört ki, amikor a filozófia és a művészet soha nem látott intenzitású virágzásának csúcán volt. Ellentmondás? Talán csak első pillantásra. Ahogyan az erős fény az árnyékot is csak erősebbé teszi, ugyanúgy a kontroll nélküli felvilágosodás is csak erősíti a legsötétebb erőket. Nem kell olyan messzire mennünk a múltba. Vessen egy pillantást, Berhtold, a kilyukasztott, véres uniformisom lyukán keresztül, nézze meg Európát 1914 júniusában, majd nézze meg Európát 1915 júniusában, és minden világos lesz az ön számára! Azok az elállatiasított emberek, nyakig beásva a szarba és a sárba, akiket csak egy gondolat hajt – hogyan gyilkolják le a szomszéd lövészárokból ugyancsak nyakig a szarban és a sárban hentergő embertársaikat – ugyanazok, akik 1913-ban Wagner operáit hallgatták, Nietzsche filozófiáját olvasták és Muzil regényeiért lelkesedtek? Ugyanazok, Berhtold, azok az emberek ők, csak azok hiányoznak, akiket 1915 júniusáig már leöltek vagy gáztámadásban meghaltak. A következő gondolataim nem tesznek eleget a politikai elvárásoknak, de tojok rá az olyan elvárásokra. Most már értem, hogy Goebbels, az a náci patkány, mit is akart mondani akkor, amikor azt mondta, hogy legszívesebben már a kultúra szó említésekor fegyvert rántana. Ha mi, Habsburgok, már időben úgy gondolkoztunk volna, és kellő időben nyúltunk volna a pisztolyunkért (vagy legalább a korbácsért), talán ott II. József uralkodása környékén, egészen más nótákat énekelnének mostanság. De mi, Habsburgok, mondtam már, teljesen elveszítettük a kritériumrendszerünket, ha egyáltalán volt nekünk olyanunk valaha is. A fejlődés és a kultúra kihívásainak nem álltunk ellen – ennek a babiloni örömlánynak –, végül már a kocsmai kurvák csábításának is bedőltünk. Sajnálatos dolog,

Berhtold, hogy a pángermán nemes eszmék a náci férgek markába kerültek, de ha egy kicsit félretesszük a mai politikai elvárásokat – el kell ismerünk, hogy a nácioknak sok dologban igazuk volt, csakhogy – miként az előfutáraik, a francia felvilágosodás filozófusai és a német, osztrák költők, filozófusok és zenészek – a dolgokat fejtetőre állították. Gondolom, ezen állításom rossz visszhangot vált ki az antifasiszta körökben, de igazságtalanság minden felelősséget a fasisztákra és a náciakra róni, mert a fasiszták és a náci felemelkedése teljességgel lehetetlen lett volna, ha legalább fele annyian, azok, akikről úgy tűnik első pillantásra, hogy antifasiszták, valóban azok is lettek volna. Figyelem, Berhtold, a franciákat, az angolokat és a már szólásban is szereplő olaszokat, hogyan mossák kezeiket a közös gáztetteik után, de elmondhatom: hiába, mert a Végítélet napján az Igazság napvilágra kerül, az pedig már nincs messze. Azon a napon majd, Berhtold, a nyugati demokráciák kormánykabinetjében a szőnyeg alá söpört minden szemét a felszínre úszik. Eszemben sincs védeni a náciakat – a fejem tetején jönnek ki –, de szeretnék mindenkit emlékeztetni arra, hogy a szocializmus végzetes eszméje nem Németországban, sem Ausztriában, hanem Franciaországban fogant; az első parlament sem Berlinben vagy Bécsben alakult, hanem Londonban. Minden szocializmus előbb vagy utóbb nemzetiszocializmussá alakul – ezt az osztrák (mert mi más lehetett volna) doktor Friedrich Hayek tudományosan bebizonyította – a parlament egyetlen szerepe csak annyi, hogy a tömeggyilkosok látszólag legális hatalomra kerülését segítse. Ez nem tudományos tény, de vitathatatlanul így van. A fasiszták és a náci az egyesült Európa Apisai és Principjei – közönséges végrehajtói, kissé jobban fizetett mészárosai, fellelkesült tömeggyilkosai – jegyezze fel, Berhtold, húzza alá piros ceruzával, és vegyük sorba. Faji kérdés! A náci – a francia Gobino, a rasszizmus kiötlőjének erőteljes befolyásának hatására – csupán helyesen észlelték, hogy van egy alacsonyabb faj, de Gobinóhoz hasonlóan tévesen (és végzetszerűen) mindössze a zsidókra, a cigányokra és a szlávokra szűkítették azt. Berhtold, jól jegyezze meg, amit mondok! Minden nemzet – értem ez alatt a germánokat is, épp őket leginkább – az alacsonyabb fajhoz tartozik, ezt a tényt a Biblia is alátámasztja (Teremtés könyve 3:5). Ádám ősapánk a mennyei magasságból egy gyenge pillanatért letaszított az alantas anyagi világba; abban a világban pedig, mintegy következményként, csakis gyenge és alacsony (és még alacsonyabb) fajok születhettek. Lejegyezte? Igen. Akkor ezt küldje el a *Helsinki Watch* címére. Mit mondhatok arra a náci politikára, amely arra a jelmondatra szűkíthető: Ein Volk, ein Reich, ein Führer! Soha nem voltak a németek annyira méltóak az önmegsemmisítésre – amire egyébként is van hajlamuk –, mint a náciizmus időszakában. Azért az

odaadásért és szeretetért még jobban nem alázták meg és mélyebbre sem süllyedtek, mert a *Monarchia titkos törvénye* szerint azzal Istentől felkent uralkodóknak és királyaiknak tartoztak volna, nem pedig egy felső-ausztriai parasztnak, Adolf Schicklgrubernak, közismert nevén Hitlernek. Beteges ambíciói és óriási igyekezete ellenére sem sikerült ennek az alávaló schwindlernek, hogy káplártól magasabb rangig tornázza magát – ami az osztrák–magyar hadsereg becsületére legyen mondva –, de a németeknek az eszük a seggükbe szorult, amikor azt hitték, majd nagyvezérként Schicklgruber tizedessel meghódítják a világot. Berhtold, az a sötétagyú nem tudta letenni a bécsi képzőművészeti akadémia felvételijét, hogyan álmódoshatott arról, hogy majd le tudja igázni az egész világot? A mértéktelen zabálás és a féktelen kicsapongás idézte elő a tömeg örületét! Kollektív tudatfogyatkozás! Mert erre nincs jobb kifejezés. Ez a Schicklgruber mindenekelőtt nekem (közvetetten) jól összekuszálta a szálakat, majd a németeknek és végül még nagyon sok más nemzetnek is, de ne feledjük, hogy legálisan került hatalomra, habár ez a tény sokkal többet mond a demokrácia csődjéről, mint Schicklgruberról. Azt jól jegyezze meg, Berhtold, hogy az a társadalmi rendszer, amely a tagjainak esélyt ad, hogy hatalmat szerezzenek legális módon, megérdemel minden rosszat, ami majd következményként ebből fakad. Egyáltalán nem kellett volna, hogy így legyen! Azt feltételezni, hogy a nemzetiszocializmus elkerülhetetlen volt, az a legdurvább előre-elrendeltség elméletének visszatükröződése, és abból az előítéletből ered, hogy a múlt katasztrófáinak elkerülhetetlensége a jövő katasztrófáinak elkerülhetetlenségét jelenti. Ha mégiscsak Princip elvétett volna – ami nem sokon múlt –, az Osztrák–Magyar Monarchia megmaradt volna – ezt úgy hiszem, letisztáztuk –, akkor Schicklgruber (feltéve, ha erős kapcsolatai lettek volna, és a szerencse is mellé szegődik) talán eljuthatott volna a csendőrpáncsnok tisztségig Fecklabrickben. De nem! A világ nem akart monarchiát. Őszintén mondom – nem is lett volna hozzá méltó. A zabolátlan tömeg nem tűrhette a legjobbak hatalmának jármát, ezért – bízva a szerencsecsillagukban – hatalomra juttatták a legrosszabbat, és embertelen terhet akasztottak a nyakukba. Berhtold, ez a Schicklgruber átvette – pontosabban lelopta a síromról – a Német-római Császárság megújulásának ötletét, de csak lealacsonyította, tönkretette és besározta. Titokban azt terveztem – csak a halálom akadályozta meg a megvalósítását –, hogy egyesítem a németeket és az összes keresztény nemzetet egy Új Szent Császárságba, amelyben nem ismétlem volna meg II. Rudolf hibáit. Az én birodalmamban – ha szabad így neveznem – minden szabadságjogot biztosítottam volna – kivéve a művészetét – a végletekig. Emlékeztessen csak, mit is mond, Berhtold, a „szabad emberekről” az

a Rüdiger Safranski, aki számára, sajnos, a sors által nem adatott meg, hogy az én titkosrendőrségem főnöke legyen.

„Nem a szabad emberek voltak azok” – mondja Safranski –, „aki-
ket az állam elnyomott, mert az csak a vadállatokat tartotta biztonsá-
gi béklyóban.”

Ehhez aztán nincs mit hozzátenni, sem elvenni. Mindig megvadulok, amikor a náci haláltáborok borzalmi kapcsán képmutató picsogást hallok. Mit vártak? A vadállatok szabadságot akartak és emberi jogokat, amit meg is kaptak, de a szabadság és az emberi jogok sok buktatót is rejtenek. Berhtold, a szabadság sok kellemetlen dolgot is magától értetődővé tesz, mint például a koncentrációs táborokat vagy a népirtást. Schicklgruber csak kihasználta a szabadság adta lehetőségeket, és élt az emberi jogaival, hogy Németországot és Európát porrá és hamuvá változtassa, miközben nem tett semmi törvénytelen, de ahogy látom, semmiféle tanúságot nem vont le sem Németország, sem Európa, sőt fel sem fogták, hogy Schicklgruber – akinek a becstelensége mutatja a legjobban, hogy a felvilágosodás és a reformáció hová juttatott bennünket – valójában megtestesülése annak a kultúrának, amelyben a németek és Európa is hisz.

Keresse meg, Berhtold, Redl ezredes ügyiratait. Azt mondja, hogy nincs az archívumban? Hogyhogy nincs? Hol van? Kiszivárgott! Filmet forgattak róla! A Wikileaks-en fejezte! Jól nézünk ki! Tudja legalább a szereposztást? Ki játssza azt a buzeráns ezredest? Klaus Maria Brandauer! Jó színész, osztrák. Redl – ó a sors fintora – egészen jól járt Rudolf főherceghez képest, akit a *Mayerling*-ben, abban a horror melodrámban egy arab alakít, Omar Sharif. Nincs nekem semmi bajom az arabokkal, távol álljon tőlem, bírják a szimpátiámat, a szlávoktól, a magyaroktól és az olaszoktól tisztességesebb világ az övék, nagyon sok szép emléket őrzök az egyiptomi utazásomról, de abban, hogy egy osztrák–magyar főherceg művészi alakítását egy arabra bízták, nem tudom nem kiérezni a Habsburg-ellenes és németellenes összeesküvést. Brandauer legalább egy kicsit hasonlít Redlre, akit jól ismerek, és korrekt volt az együttműködésünk, mindaddig, amíg a sege után nem kezdett igazodni. Kifogástalan, monarchiahű tisztként, egyszer csak Redl – az igazsághoz tartozik, hogy felsőbb utasítást követve, meglehet, pont az enyém – szodómiába keveredett. Egy hírszerző tisztnek – ez volt a Hadügyminisztérium hivatalos álláspontja – mindenre késznek kell lennie, még a szodómiára is, Berhtold; ez is egyike volt machiavellista álláspontjainknak, ami miatt a végén úgy fejeztük, mint Szodoma, bizonyos módon pedig mint Machiavelli. Beismerem, hogy Redl ezredes kezdetben csak szolgálati kötelességből bocsátkozott homoszexuális viszonyba – hogy szégyentelenül az ágyban szerezze meg ellenségeink terveit –,

amire rákapott, függőségi viszonyba került, és az újabb kori történelemből tudjuk, mennyiféle rossznak az eredői lehetnek a szenvedélybetegségek. Ebből is látszik, hogy hová süllyedt a császári és királyi tisztikar! Fővesztés terhe mellett sem szegték meg tiszti esküjüket jobb időkben a tagjai, oberst Redl pedig, amikor viszkedett a segge, a vezérkari terveket önként adta át. Redl elvétette az időt. Manapság kitüntetnék és vezérezredessé léptetnék elő, ahogy ma nevezik, rögtön meleg példaképet csinálnának belőle, de annak idején az ilyen dolgokat nem kezelték kesztyűs kézzel, megparancsolták neki a legfelsőbb szintről, hogy legyen öngyilkos. Ha még kezdetben machiavellista stílusban uszítottam is a homoszexualitásra, a rondaságban nem vettem részt, az öngyilkosságra kényszerítésben. Épp ellenkezőleg. Mint hithű katolikus élesen tiltakoztam, hogy az áruló Redlt – ahelyett, hogy előírászerűen felakasztanák – arra kényszerítik, hogy önkezeivel vessen véget az életének. Ezzel a tetteivel Redl még egy halálos bűnt tett hozzá a szodómiához és az áruláshoz. De akkor már Ausztriában senki sem foglalkozott a mások lelki üdvével, mert mindenki a feje helyett a picsájával, a belével, a lépével, a májával, a húgyhólyagjával, a dülmirigyével és a herével gondolkozott, senkit sem érdekelt a tiltakozásom, mert engem már – ahogyan az hamarosan bebizonyosodott – kiselejteztek kilövésre. Az ördög vigye el, mik most ezek a tollak, Berhtold? Mi ez a szőr?

Ezek, császári és királyi felség, az életében ön által vadászaton, amennyiben hihetünk Rebecca Westnek, kilőtt félmillió vad tolla és szőre.

Az istenért, Berhtold, hagyja már ezt a kiállhatatlan nőszemélyt! És elég legyen már ezekből a megölt állatokból is. Mióta lett a vadászat halálos bűn? A vadállatok leölése csak egy lelkigyakorlat volt a számomra, hogy szokjam a tűzfegyver okozta halált. Ha már oda jutottunk, hogy csakis kényszerképzetek folyamaként létezzünk, akkor keressen nekem valami vigasztaló irodalmat. Például Schopenhauert. Vegyük *A világ mint akarat és képzet* negyedik könyv második tárgyalásából a 463. oldalon ezt a részt: „Eszerint minden lény a legszigorúbban hordozza a létezését egyáltalán, azután a maga fajtájának és a saját individualitásának a létezését, merőben, amilyen ez az individualitás, és oly körülmények között, amilyenek a körülmények, egy olyan világban, amely épp ilyen, véletlen és tévedés uralma alatt, mulandóan az időben, szenvedvén egyre: és mindenben, ami csak megeshik vele, sőt, mindenben, ami csak megeshet, mindig az történik, aminek vele ekképp történnie kell.” (Ford. Tandori, Európa Könyvkiadó.) Igen, Schopenhauer, fiatalságom filozófusa! Berhtold, nem tudom kellőképp sajnálni – amennyiben mégis valamilyen módon megvalósult volna az Új Szent Római Császárság terv – Schopenhauer írásait is kénytelen lettem volna a tiltott könyvek jegyzékére tenni. Nem Scho-

penhauer miatt, hanem Nietzsche, Wagner és Schicklgruber tizedes miatt, akik – ennek a sötét, de nagy bölcselőnek – a műveiből lárvaként keltek ki. Ha a hitvány utódoktól szeretnéd megkímélni magad, legjobban felagatod az elődeiket a kollektív emlékezet Mars mezején, mert így csinálja minden olyan állam, amelyik tudja, mit akar; ebben az elképzelésben, biztos vagyok benne, hogy még Schopenhauer is támogató volt, mivel az arra érdemes (és alkalmas) egyedek szubjektív emlékezetéből és olvasatából nem tüntettem volna el kausztikus műveit. Mert kérdelem én, a gyöngyöket és a drágaköveket sem a fűszerboltban vagy a sarki presszóban tartják, miért tárolnánk a szellemi kincseket könyvesboltokban és könyvtárakban? A könyv százszorta rombolóbb tud lenni a leggyilkosabb fegyvernél. Ez utóbbit szigorú felügyelet alatt tartják, amíg a könyvet nagyban árusítják, mint a szenet vagy a burgonyát. Még a felügyelet nélküli szén- és krumplieladás sem annyira naiv dolog, mint amennyire első pillantásra tűnik; szigorú felügyelet alatt kell tartani a szén- és burgonyaárusítást, mert minden olyan dolog, amely kicsúszik az állam irányítása alól, abba az állam belebukik. Schopenhauernak ezt a kiváló, de lényegében antikatolikus tanát az akaratról és a képzeletről, már Nietzsche-nél – ahogyan láttuk – a világot a félkegyelmű tanok pocsolójába rántják, amely mint egy színdarab, esetleg a vak véletlennek köszönhetően működik, és amikor végül Nietzsche degradációjának köszönhetően és Schopenhauer kifordítása után, erre Schicklgruber tizedes ráteszi a kezét, már csak az maradt, hogy kiépüljenek a koncentrációs táborok és a tömeges népiirtásra alkalmas segédépületek.

Wagner és Nietzsche esetére még később visszatérek. A legkönnyebb – és a leghatékonyabb – az lenne, ha kihúznám őket. Visszafogom magam, nem csinállok rögtönítélő bíróságot. Az Osztrák–Magyar Monarchia lehet, hogy eltűnt a föld felszínéről, de a jogrendje még jogereje teljében van.

Senkit sem lehet elítélni, amíg be nem bizonyosodott a bűnössége. Ez érvényes – habár nem kellene – Wagnerre és Nietzsche-re is.

Ezt a szabályt, Berhtold, szigorúan betartjuk.

Schicklgruber tizedes, amennyiben hihetünk a titkos iratok adatainak, a Nagy Háború – amelyben sajnos részt vett, és aminek alapján a következő aktív előidézője lett – csendes időszakában Nietzsche-t olvasott. A háború folyamán, valahol ott, Galícia valamelyik sáros lövészárkában, Nietzsche téveszméitől megzavarodva, megváltoztatta a Schicklgruber nevet, valami hangzatosabbra – Hitlerre. A bolond zsenialitása vagy a vak távolba látása! Hitler ösztönösen ráérezett, hogy nem juthat csúcsra mint Schicklgruber. Csak képzeljük el, mennyire közrohej lett volna – amihez nem sok hiányzott, hogy valóban azzá váljon –, ha a felbőszült német tömeg marhatere-lői a Heil, Hitler! helyett azt kiabálták volna:

Heil, Schicklgruber!

A tömeg pedig egybe zengve válaszolná:

Sieg Heil!

Nem, Berhtold, nem lehetett volna olyan diadalittasan vonulni a pusztulásba egy Schicklgruber Führerrel.

Schicklgruber/Hitler hasonlóan jött ki a háborúból, vagyis Schopenhauer és Nietzsche féltre és kifordítva tanulásából, mint ahogyan – csak ellenkező irányban – Gogolnak *A köpönyege* alól hosszú sorokban bukkantak elő az orosz írók, hogy Sztálin haláltáboraiiban fejezzék be életüket. Nem látja a hasonlóságot? Ha már *A köpönyegnél* tartunk, tudja, hogy az én véres egyenruhámat, amelyet Princip golyói kilyuggattak – jellemzően arra a morbid kultúrkörre, amelyikre nem győzők elég átkot mondani – kiállították egy bécsi múzeumban, mindennemű perverz voyeur és nekrofil hajlamúak kényének-kedvének kitéve, akik turistának álcázva magukat érkeznek a múzeumba, hogy rejtett hajlamaik kiélésének szenteljék magukat. Az egyenruhámat kiállítani a közönség elé, az olyan, mintha a hülámát rakták volna ki. Az uniformis is a király egyik része a sok közül, amely egyáltalán nem mellékes, és a leglátványosabb. Egyenruha nélkül a császár – hogyan is mondják – meztelen, ebből következik, hogy az uniformis is meztelen, ha üres és császár nélkül van. Kösse össze a dolgokat! Az egyenruhám múzeumi kiállításának napjától, a meztelen seggű lányokat megjelentető *Playboy* folyóirat első számának megjelenésének napjáig kevesebb mint negyven év múlt el. Látja, milyen mélyre sülyedt ez a világ? Ez a Habsburgok végzete, Berhtold. Csakis magunkat hibáztathatjuk. Az osztrák–magyartól sokkal előbb megbukott a franciák monarchiája, de a Bourbonoknak volt merszüik, hogy becsukják a Bastille-ba de Sade márkít néhány prostituálttal együtt, ellentétben velünk, Habsburgokkal, mert mi szinte megalázkodtunk a szexuális deviánsak előtt, a bécsi kurváknak pedig hagytuk, hogy vezessék az államot. Jegyezze meg, Berhtold, amit mondok: a francia szabadkőműves-forradalom csakis egy kultúrától teljesen eltunyult világban sikerülhetett és nyerhetett tekintélyt, egy olyan világban, amelynek az egyik legtekintélyesebb filozófusa, Friedrich Nietzsche összekeverte a „főherceg” és az „ember feletti ember” fogalmát. A modern világ azt hiszi, de csak azért, mert már minden hitét elvesztette, hogy a francia forradalom kivezette a világot a sötétségből, pedig valójában a Bastille-ból csak a feslett márkít és kolléganőit szabadította ki, ezzel kikövezte a pornográfia és a kurválkodás világhuralmi előretörésének sötét útját. Meglehet, hogy ennek a francia orvos-sarlatán Ferdinándnak igaza lesz, amikor azt állítja, hogy a totális háború a XX. század pestise. Ez az igazság, Berhtold. A vak tyúk is talál szemet.

Ha már említett, császári és királyi felség, engedje meg, hogy emlékeztessem, talán eltúlozza a magyarázatokat. Nem fejeztük be II. Rudolf esetét.

Igaza van, Berhtold, teljesen elvesztem a kommentárokbán, de azt a történetet már réges-rég befejeztük. Az én melankolikus példaképem és elődöm, II. Rudolf, lehet, hogy nyert néhány csatát a tömegkultúrával szembe, de a végén elveszítette a háborút. Meghalt – a krónikák szerint – a bölcsesség kövének megtalálásának a küszöbén, a történelem feljegyezte az utolsó szavait:

Ami fenn van, az olyan, mint ami lenn van, az, ami pedig lenn van, olyan, mint ami fenn van.

Megyünk tovább, Berhtold! Írja! A francia forradalom legnagyobb járványos vesztesége Szerbia és az Osztrák–Magyar Monarchia. Mindkettőnket tönkretette. Bennünket, osztrákokat, mint jól edzett, történelmi nemzetet, a francia forradalom évtizedekig ásott alá, lassan, keservesen és többször nekilendülve; Szerbiát és a szerbeket a francia forradalom destruktív szellemisége, a történelmi fortélyokban való járatlanságuk miatt, egy pillanat alatt tette tönkre. Szerbia, mondhatnánk, a történelem színpadára már úgy kerül, mint egy bukott állam. Feltételezem, ebből ered a széthullásra való erős hajlama, amely – ha nincs, akit a környezetében tönkretegyen, akkor – az önsorsrontásban jut kifejezésre. Már az elején megpecsételték a sorsukat a szerbek, amikor ok nélkül lecserélték a történelmi lobogójukat – amely vörös alapon egy nyíllal átlőtt vaddisznófej ábrázolt – a jakobinus trikolorra. Minden olyan ország, amelyik a kék, a piros és a fehér szín kombinációját használja, azok király-gyilkos államok, és mint olyanok, romlásra vannak ítélve. Írja le, Berhtold, és a jegyzőkönyvet küldje el mindazon államoknak, amelyeknek az árbocán a jakobinus trikolór lobog. Ha rossz a helyzetfelismerés a földön, akkor rossz lesz az égi is! A gondviselés ezt a neurotikus és lázongó Szerbiát fullánként fúrta az Osztrák–Magyar Monarchia romló húsába, hogy a Habsburg-gőgünket letörje, mi pedig ezt személyes sértésként éltük meg. Másrésztől a gondviselés a Monarchiát – akaratom ellenére – állította a szerb határra, hogy példát mutasson és a rend meg a törvény átterjedjen a Drinán túlra, elárasztva Szerbiát, amit a szerbek a nemzeti identitásuk ellen elkövetett támadásként éltek meg, amiben igazuk is volt. A törvénytelenység, a rendezetlenség és a merényletem a szerb nemzeti öntudat alapja. Ezekből meríti Szerbia az erejét az önmegsemmisítéshez. De az igazat megvallva, mi Habsburgok sem viselkedtünk okosabban. Az Osztrák–Magyar Monarchia is játszadozott a Gondviseléssel. Ami pedig a végén véresen sokba került a Monarchiának és Szerbiának is. Ebben rejlik – sok egyéb más

mellett – az a patológiai utálat, amely szomszédos államaink közt fennáll, amit megörökített a Szerbiának adott osztrák Ultimátum és a szerb válasz az Ultimátumra. A nyilvánosság körében köröző Ultimátum és a Válasz az Ultimátumra hasonmások, csak kitisztított, -vasalt és a diplomáciai szóhasználatra átírt változatai az eredetinek, amelyet gondosan őrzök az emlékezetemben. Nem keresték a szavakat, Berhtold. Hamarosan meglátja. Elérkezett az idő az Ultimátum és a szerb Válasz az Ultimátumra világ-premierjére. A mai világ pedig már annyira eltompult, hogy ezek a dokumentumok senkit sem fognak megbotránkoztatni. Épp ellenkezőleg! Feltételezem – nem alaptalanul –, hogy gúny és mulattatás tárgyai lesznek, de az is lehet, jó alkalmat ad egy újabb háborúra. Keresse meg, Berhtold, azt az iratköteget, amelyen – hogy a magyarok hiúságát kielégítsem – magyarul írja: Az Osztrák–Magyar Monarchia titkos története; fordítsa le és olvassa fel a Monarchia Ultimátumát, látható helyen jelezve – ahogyan az már manapság kötelező –, hogy tizenennyolc évnél fiatalabbaknak nem ajánljuk. És kérem, ne álljon vigyázállásban! Szükségtelen, ez már a régmúlt. Olvassa!

„Báró Giesl von Gieslingen úr, az Osztrák–Magyar Monarchia képviselője Belgrádban, Paču Lázár úr, a szerb miniszterelnök és a külügyminisztérium képviselőjében...”

Ugorja át, Berhtold, üres diplomáciai frázisok, térjünk rá a lényegre.

Igenis, Felség! „1909. március 31-én Szerbia bécsi követe, valami Jov. M. Jovanović nevezetű toprongyos, notórius iszákos, kártyás, kalandor és csaló, aki állandóan a bécsi kávéházakban ücsörög, csal a kártyán és csábítja a vidéki színésznőcskéket és szobalányokat, házasságot ígérve nekik, azon a napon odakóválygott a Ballhausplatzra – fokhagyma- és pálinkabűzősen –, hogy a császári és királyi kormánynak az ő osztrákellenes, összeesküvő, paraszt kormánya parancsára átadja ezt a csalárd és hazug ki nyilatkozást:

Szerbia elismeri da fait accompli a Bosznia–Hercegovinában kialakult helyzetet, amely nem sérti a jogait és kész alkalmazni a nagyhatalmak által meghozott berlini döntés 5-ös szakaszát. Tudomásul véve a nagyhatalmi intelmeket, Szerbia azonnal eláll a tiltakozástól és az opponálás jogától, amelyet a múlt ősszel tett az annexió kapcsán, emellett kötelezi magát az Osztrák–Magyar Monarchia irányába megnyilvánuló politikájának irányultságát megváltoztatni, hogy az elkövetkező időszakban a jószomszédosági viszonyok jussanak kifejezésre.

A Császári és királyi külügyminisztérium ezeréves történelme folyamán soha eddig nem kapott még egy ilyen siralmas, hazug, semmit nem érő és szégyenteljes dokumentumot – gyűrött, töpörtyű- (vagy burek-) zsi-

ros kézzel összefogdosott papíron – amelyet, mielőtt még a miniszter úr kezébe juttatnánk, elővigyázatosságból az illetékes minisztériumi szolgálat fertőtleníti és deratizálja. Ha azt kérdik, miért kell a patkánymentesítés: a feleletünk – azért, mert egy ilyen irományt csakis patkányok írhattak. Ez az irat – ha nem lenne legalább még ezeregy ok a Szerbia elleni háborúra – már magában is *casus belli*. Az elmúlt évek történései, de főleg a sajnálatos június 28-i eset megmutatták, hogy Szerbiában a felforgató mozgalmak, amelyeknek célja, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia bizonyos területei elszakadjanak, magas szintű támogatását élvezik a cigány-paraszt, Szerb Királyság Kormányának, amely – a nemzetközi közvélemény iszonyatára – rögtön a k. u. k. őfelsége Ferenc Ferdinánd ellen elkövetett merénylet után többnapos össznépi mulatságot szervezett, annak kiszenvetését ünnepelve, amely rendezvénynek aktív részese volt maga Péter király is...”

Elnézését kérem, felséges uram, hogy az engedélye nélkül megszakítom a felolvasást, de ez engem felháborít. Egyszerűen nem tudom elhinni, hogy ilyen kifejezéseket használtak a diplomáciai jegyzékben két kulturált állam közt. Teljesen felháborít az ilyen, szerintem túrhetetlen értekezési mód.

Berhtold, ne túlozzon, ne vegye a lelkére; ami magának nincs is, ebből következően nem is veheti rá. Tudnia kell, hogy az osztrák Ultimátum és a szerb Válasz az Ultimátumra látszatra csiszolt, a legjobb diplomáciai stílusban megírt úgynevezett eredetijei, mondhatjuk, valójában hamisítványok. A világ, Berhtold, az elgondolt és a leírt közti repedésben evickél. Az Ultimátum írói valójában épp azt akarták mondani (ha még nem olyanabbakat), amit most ön iszonyodva olvas, de – a nyilvánosság iránti figyelmességéből – a dühöt és a gyűlöletet a protokoll selyempapírjába csomagolták, aminek következtében azok elhamvadtak a tisztítóútzben eredetükből kifolyólag. Ma már, amikor a spanyol etikett, a huszárdolmány, a tollas kalap, az udvartartás és a császári hatos fogat már csupán csak por és hamu, egyértelműnek látszik, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia a szarajevói merénylet előestéjén már csak olyan birodalom volt, amelyet a csillogó csomagolópapír tartott össze, az uralkodója egy színházi impresszárió, fia Rudolf a nyilvánosház-vezető és én, Ferenc Ferdinánd főherceg pedig a bosnyák gyilkosok mozgó célpontja voltam. De ez akkor sem jelenti azt, hogy a tudálékoskodó áltörténészeknek lett volna igazuk, amikor azt állították, hogy „történelmileg meghaladott” volt a Monarchia. Jegyezze meg, Berhtold, hogy a Monarchia nincs a történelemben, mert nincs mit abban keresnie: ő maga a történelem – ezzel az egész lecsúszott világgal – egy kis, laza, gumiarábikummal hozzáragasztott ceremóniával és protokollal; a ceremónia és a protokoll dicstelen bukása – ami a semmirekel-

lők nagy győzelmét jelentette – egyáltalán nem a Monarchia, csak nekünk Habsburgoknak volt a személyes kudarcunk. Engem nem lehet, Berhtold, rávenni a kohabitációra, ellentétes áramlatokkal való együttélésre (hogy ne használjak durvább kifejezést) harmadrangú színésznőkkel, csaposnőkkel, kuruzslókkal, besúgókkal, talpnyalókkal, seggdugókkal és más alja néppel, azt várva, hogy helyettünk majd a dolgokat a protokoll egybetartja, ez annyira oktalan lenne, mintha a spanyol etikett szigorú szabályait kérnéd számon a bosnyák tökfejeken. A merényletet követő időszakban, amikor a dolgok felpörögtek, ezt nagyon szépen lehetett látni. Mindenféle gyanús alakok a zűrzavarban kezdték keresni a lehetőségeket. Igaza van annak a cinikus angolnak – hogyan is hívják... Johnson – aki a patriotizmust úgy jellemezte, mint a csirkefogók utolsó mentsvárát. Bezzeg a Ballhausplatz hivatalnokai, hogy példás patriótának mutatkozzanak, versengtek az Ultimátum szövegébe a minél abszurdabb igények beillesztésében. El sem hiszik, hogy az egyik ambiciózus gazember – amelyiket az udvari patológus kinkeseresen tudott csak csipesszel kirángatni a segglyukamból a halálmom után – azt javasolta, hogy az Ultimátum végső szövegváltozatába kerüljön bele az igény, hogy a szerb kormány fedje le a temetésünk költségeit Zsófiával, Péter király pedig a saját vagyonából ösztöndíjazza a gyermekeim iskoláztatását. Hála az égnek, ezt a megalázó javaslatot elvetették, de csak azért, mert a Pénzügyminisztérium becslése szerint a temetésünk költsége kétszerese volt a Szerb Királyság éves költségvetésének, Péter királynak pedig nem volt egy megveszekedett vasa sem, semmilyen számlán. Csak olvassa tovább, Berhtold! Ez ne borzassza el. A történelemtől ne várjon sokat.

Értettem, Felség! „A szerb paraszt-királyság kormányának” – áll az Ultimátumban – „esze ágában sem volt betartani az 1909. március 31-i formális kötelezettségeket, aminek kapcsán akkora hülyét csinálhattak volna belőlünk, amekkora romlottsággal bír annak a paraszt-királyságnak a kormánya, ha csak egy pillanatra is elhittük volna a hazugságaikat. A szerb anarchista-királyság kormánya nem tett semmit, hogy az olyan mozgalmakat elfojtsa, nemcsak tolerálta azoknak az egyesületeknek és társaságoknak a romboló munkáját, amely a Monarchia ellen irányult, hanem még élen járt a merénylet elkövetőinek méltatlan dicsőítésében, azon tisztek és hivatalnokok kitüntetésében – igaz, azt mondták, hogy csak a többségét, de gyakorlatilag mindenkit –, akiknek közük volt a merényletnek, a revizionista aknamunkához és az Osztrák–Magyar Monarchia-ellenes propagandához. A Szerb Királyság Kormánya részéről ez a bűnpártolás nem fejeződött be még akkor sem, amikor a múlt hónap 28-i események után lelepleződött a világ előtt végzetes szándéka. A június 28-i me-

rénylet elkövetőinek vallomása és beismerő nyilatkozatai alapján egyértelmű, hogy a szarajevói büntett Belgrádban kovácsolódott; a fegyvereket és a robbanóanyagot, amellyel a gyilkosok rendelkeztek, szerb tisztektől és hivatalnokoktól, a nemzetvédelem tagjaitól kapták, és az sem mellékes, hogy az elkövetők és fegyvereik Boszniába juttatását a szerb határőrizeti szervek főnökségén tervezték és kivitelezték. A nyomozás előbb említett eredményei alapján nem engedheti meg a császári és királyi kormány – hogy folyamatosan tovább tűrje a Dunán felfelé áradó fokhagyma- és pálinkaszagot, amely évtizedek óta áramlik szemben a sodrással, egészen Bécsig – az évek óta tartó békés és türelmes megfigyelő szerepet a Belgrád-központú agitációval szemben, amelyet a Monarchia ellen a területén folytattak. A nyomozati eredmények alapján kötelessége, hogy véget vessen ennek az aknamunkának, amely a Monarchia békéjére állandó veszélyt jelent. A cél elérése érdekében a császári és királyi kormány kénytelen a szerb kormányt arra kérni, hogy hivatalosan határolódjon és ítélje el az Osztrák–Magyar Monarchia ellen irányuló propagandatevékenységet, vagyis mindazon tendenciákat, amelyek végső célja a területi egységnek elidegenítése, és minden erejével állítsa meg ezt a gonosz és kártékony propagandát. Hogy ebbéli elkötelezettségét méltóképp kimutassa...”

Álljon meg, Berhtold! Ne olvassa a protokolláris részeket, amelyek itt ott az Ultimátum szövegébe berögződésből beszörköztek. Tehát ugorja át a diplomáciai szarozást, és térjen a szerb kormány elé tett követelésekre.

Értettem, Felség! Már olvasom is pontokba szedve: „A Szerb Királyság Kormánya köteles: **Ad 1.** Betiltani minden olyan publikációt, amely gyűlöletet és utálatot vált ki a Monarchiával szemben és az Osztrák–Magyar Monarchia területi épsége ellen irányul. Azért, hogy a Monarchia kormánya végrehajtási garanciákat kapjon – figyelembe véve a szerbekkel eddig kötött bilaterális egyezmények be nem tartásából fakadó rossz tapasztalatot – a Szerb Királyság Kormányát arra kötelezzük, hogy: 1. mindenféle szerb nyelvű publikáció nyomtatását azonnal leállítson; 2. belátható időn belül tiltsa be a szerb nyelv használatát; 3. vezesse be a szerb nyelv helyett hivatalos nyelvként a németet. **Ad 2.** Felosztatni a Nemzetvédelem szervezetét, kobozza el a propaganda eszközeit, majd az elnökével az élen, titkárát, pénztárosát és az egész tagságát nyilvánosan végeztesse ki a Kalemegdánon. És mindazon szervezetekkel és egyesületekkel, amelyek Szerbiában az Osztrák–Magyar Monarchia ellen ágálnak, ugyanígy járjon el, ami azt jelenti, hogy mindegyik egyesülettel a királyságukban, mert csakis Osztrák–Magyar Monarchia-ellenes szervezetek léteznek Szerbiában, semmilyen más nincs. Tegyék meg a szükséges intézkedéseket, hogy a felosztatott szervezetek, halálbüntetés terhe mellett, ne tudja-

nak pusztá névmódosítással vagy bármilyen más módon tovább működni. **Ad 3.** Haladéktalanul a szerbiai közoktatásból el kell távolítani mindazon személyeket és anyagokat, akik a birodalom elleni propaganda céljára felhasználhatók lehetnének. Vegyük figyelembe, hogyha a szerb iskolák tananyagából kivesszük az összes osztrákellenességet, és arra utaló fejezeteket – ami még a matematika tárgyában is jelen van –, akkor éppen nem marad semmi, ezért a Szerb Királyság Kormányát kötelezzük, hogy – a kétéves írásoktató tanfolyamon kívül – minden iskolát bezárjon. **Ad 4.** A katonaságból és az állami hivatalokból minden olyan tisztet és hivatalnokot távolítson el, akiknek csak köze lehetett az Osztrák–Magyar Monarchia-ellenes propagandához, ami azt jelenti, hogy mindet, az utolsó szálig, ezt követően pedig, mivel a katonaság nem tud tiszték nélkül működni, oszlassa azt fel. **Ad 5.** Minden szerbiai rendőrt és rendőrtisztet bocsásson el és a k. u. k. rendőrségi állományával töltsse fel a helyüket, hogy elfojtsák az Osztrák–Magyar Monarchia területi integritása ellen tevékenykedő mozgalmakat. **Ad 6.** Bírósági vizsgálatot indít az 1914. június 28-i (Julianus-naptár szerinti 15-i) összeesküvés szerbiai résztvevői ellen; amiben részt kívánnak venni az Osztrák–Magyar Monarchia kormánya által kiküldött szervek. **Ad 7.** Vojo Tankosić őrnagyot és a Milan Ciganović nevezetű egyént, szerb állami hivatalnokot, akiket kompromittáltak a szarajevói nyomozás eredményei, halaszthatatlanul el kell fogni, kínvallatás alá vetni, majd a kínzást követően fejüket venni, Tankosićnak és Ciganovićnak is, majd levágott fejeiket besózva, gyorspostával Bécsbe küldeni. **Ad 8.** Bajina Baštát, ezt a Drina menti kisvárost, ahol megrendezték a k. u. k. őfelsége Ferenc Ferdinánd főherceg elleni merénylet központi megünneplését, haladéktalanul, legkevesebb ötven kilométerrel arébb kell költöztetni az ország belsejébe. **Ad 9.** Magyarázatot kér a k. u. k. kormány a szerb tisztségviselők kül- és belföldi felelőtlen kijelentései kapcsán, mivel június 28-a után sem álltak le az Osztrák–Magyar Monarchia irányába történő ellenséges kijelentésekkel. **Ad 10.** Az előző pontokban felsorolt intézkedések végrehajtásáról haladéktalanul értesítsék a Császári és Királyi Kormányt.”

Ez egy olyan háborúra tett ajánlat volt, Berhtold, amelynek a szerbek nem tudtak ellenállni. Remélem, most már világos, hogy a szarajevói merénylet Ausztriában szinte semmilyen port sem vert fel, ellentétben annak az ilidžai, lebuki falatozónak az étlapjával, és én csak ürügy voltam a tömeges vérontásra. Mert az az étlap százszorta nagyobb publicitást kapott a mérvadó európai bulvárlapok közéleti rovatában, mint a halálom gyanús körülményei. Olvassa, kérem, a Zsófiával elköltött utolsó vacsoránk borlapját, amelyet ott felszolgáltak, hátha a felsorolás oltani tudja az élet utáni szomjamat.

Ha megjegyezhetem, Felség, a borlap kimondottan jó benyomást kelt. Madère sec, Kattus, Chat, Lenille, Keil, Forster Landenmoggen 1908, Ruthe, Szemorodner 1901, Hofweingut és pezsgőnek Pomery Greno.

Ez valóban impresszív, Berhtold, de ettől az én naivitásom az, ami még megkapóbb – vagy mondjam inkább: gyengeelméjűségnek – ami engem rávett, hogy állami költségre rendezek lakomát annak az orgyilkos társaságnak. Az ott az Ilidžán nem egyszerű vacsora volt, hanem halotti tor, hogy erre rájöjjenek, nyolcvan évre volt szükségem. Ha a sarajevói merénylet golgotáját újra végig kellene járnom, akkor a történelmi igazságtalanságot helyrehoznám, magam követelném, hogy Princip & társai is ott legyenek a díszvacsorán. Mint díszvendégek! Ott lett volna a helyük. Ezek a szerencsétlenek végezték el a legpiszkosabb munkát, és ahelyett, hogy *blanquettes de truites à la gelée* és *poulard de styrie*-t, ők június 27-én vacsorára öt csevapcsicsát kaptak lepénybe töltve, és cukrozott kukoricalövet ittak rá. Mivel erre volt pénzük. Apis nagylelkűen adott nekik bombákat, pisztolyokat és pár zacskó szódadikarbónát – s a Mlada Bosna tagjai naivan azt hitték, hogy cían – de pénzt, amit a Nemzetvédelem tagsága és szimpatizánsai körében önkéntes adományként gyűjtöttek, azt megtartotta magának és a Fekete Kézhez tartozó cimboráival elverték a Szerb Királynak címzett vendéglőben, ahol hónapokig szőtték azokat a terveket, amelyek a kocsmáknak a névadójának fejébe kerültek volna. Jelezze, kérem, ha már mondtam, de feltétlen el kell mondanom, hogy a pokol kénkövének tüze egyrésznyre a magas gondolatok kénjéből és háromrésznyre az alant indítékek kátrányából tevődik össze. Nem szabad, Berhtold, a nemzetközi közvélemény propagandagépezetének mindenből csak szemelvényeket kieszorító és összeragasztó gyártási technikájával összeragasztani a dolgokat, mert van, aminek külön kell maradnia, és van, amikor elválaszt dolgokat, amelyeknek együtt kellene maradniuk, ezzel teremt olyan hangulatot, ahol az útonállókból lesznek a hősök, és az Istentől felkent uralkodókat kiáltják ki bűnözőknek. Tegyük a dolgokat helyre! Mondjuk ki nyíltan, hogy a Mlada Bosna szervezet tagjai csupán irigységből lőttek rám, azt hitték, ha engem megölnek, akkor majd csevapcsicsa és kukoricalé helyett egész életükben *blanquettes de truites à la gelée* és *poulard de styrie*-t ehetnek. És hogyan fejezték: kenyéren és vízen. Az örült, magasröptű szabadságharcos jelmondataik csak a forradalmi marketing kalapjába tűzött virágnak számítottak az igazi oldalának irigységéhez és falánkságához képest. Berhtold, a forradalmárok egyszerűen nem értik meg, hogy a szellemi nyomor kátyújából, amely minden nyomor anyja, egy fordulat sem képes kihúzni senkit. Látszott ez tizenhét októberében, amikor a csöcselék megrohmozta a Téli Palotát, az arany tálakat hiába szerezte meg, nem

tudott vele okosabbat tenni, mint beleszarni. Vessen csak egy pillantást az emlékezetem picinyke lyukán át és a merénylet angyalának mindent látó szemén keresztül, és érthető lesz, miért is gondolom egyre gyakrabban, hogy engem nem öltek meg, én öngyilkosságot követtem el Princip által, a jó jezsuita Puntigam atya szőrözésének eredménye következtében lett az öngyilkosság merényletté minősítve, nehogy elveszítsem a katolikus temetésre való jogot. Nem sok hiányzott, Berhtold, hogy mésszel leöntve végezzem az útszéli gödörben, akasztott gonosztevők és döglött háziállatok társaságában, és ha úgy fejeztem volna, akkor sem lenne jogom a siránkozásra. Az alapvető, elemi bizalmam az udvarias, császári és királyi udvari gazemberek, karrieristák és seggdugók lojalitásában – tisztelet a kivételnek –, bizonyítja azt, hogy én, Ferenc Ferdinánd főherceg – a kékvérem ellenére – valójában mégis bunkó voltam. Nézze meg a lábjegyzetben, a szarajevói zargonban mit is jelent a „bunkó”, és sok mindent megért.^{††††} Tegyük a szívünkre a kezünket – azon a napon tényleg úgy néztem ki, mint egy naiv bunkó – legjobb esetben – mint egy harmadrangú hotelportás, még csoda, hogy a helyi jasszok a merényLETEM előtt nem vetettek meg velem százkoronás áron egy téglát. Látom, nem világos. Olvassa el a lábjegyzetet a téglaeladásról, majd vessen egy pillantást az én bohóc jelmezemre – zöld tollal díszített kétszarvú kalap, kék huszárdolmány, széles vörös sávós posztónadrág – és most mondd, mi különböztetett meg engem az Ülő Bikától?^{†††††} Mindez az én elnyomott, önmegsemmisítő hajlamomnak volt a következménye, az énem és a felettes énem közti konfliktusnak, amelyet – akaratlanul is a hatása alá kerültem az álomfejtő doktor Freudnak, a Berggasse 19-ből – a vadállatok tömeges legyilkolásával próbáltam feloldani, ahogyan ma mondanák – genocídiumot hajtottam végre a vadakon. Álljunk meg egy pillanatra, Berhtold!

†††† Naiv „bunkó”-nak nevezik a szarajevói alvilági zargonban azokat a jólelkű embereket, akiket könyörtelenül bántalmazhatnak és kihasználhatnak.

††††† A szarajevói jasszok ahelyett, hogy kirabolnák a naiv járókelőket, keleti romlottsággal a rablást valami értéktelen megvásárlásnak mutatják be, ezzel is még megalázva a sértettet.